

Sygn. akt I C 761/23

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 października 2023 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSO Renata Lech

Protokolant: stażysta Agata Warzyńska

po rozpoznaniu w dniu 16 października 2023 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie

sprawy z powództwa **J. F. i D. F.**

przeciwko **(...) Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w K.**

o ustalenie nieważności umowy i zapłatę

stwierdza, iż umowa nr (...) o Mieszkaniowy Kredyt Budowlano-Hipoteczny w złotych indeksowany kursem (...) zawarta w dniu 4 grudnia 2008r. pomiędzy powodami J. F. i D. F., a pozwanym (...) Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w K. jest nieważna w całości;

zasądza od pozwanego **(...) Banku (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w K.** na rzecz powodów **J. F. i D. F. łącznie kwotę 11.557,74 złotych (jedenaście tysięcy pięćset pięćdziesiąt siedem 74/100)** wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 8 kwietnia 2023 roku do dnia zapłaty;

oddala powództwo w pozostałej części;

znosi wzajemnie koszty procesu między stronami;

SSO Renata Lech

Sygn. akt I C 761/23

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 26 kwietnia 2023 roku skierowanym przeciwko **(...) Bank (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w K.** powodowie **J. F. i D. F.**, reprezentowani przez pełnomocnika adwokata M. S., wnieśli o :

ustalenie, iż umowa nr (...) o Mieszkaniowy Kredyt Budowlano-Hipoteczny w złotych indeksowaną kursem (...) zawarta w dniu 04.12.2008r., pomiędzy powodami - J. F. i D. F. a pozwanym (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w K. jest nieważna oraz zasądzenie od pozwanego łącznie na rzecz powodów - J. F. i D. F., kwoty 161.557,74 zł (sto sześćdziesiąt jeden tysięcy pięćset pięćdziesiąt siedem 74/100) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 08.04.2023 roku do dnia zapłaty.

zasądzenie od pozwanej łącznie na rzecz powodów kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz kosztów pełnomocnictwa, według norm prawem przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w

spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas od uprawomocnienia się orzeczenia, w którym je zasądzono, do dnia zapłaty.

W ocenie powodów powyższa łącząca strony umowa nr (...) o Mieszkaniowy Kredyt Budowlano-Hipoteczny w złotych indeksowaną kursem (...) zawarta w dniu 04.12.2008r., pomiędzy powodami - J. F. i D. F., a pozwanym (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w K. jest nieważna z uwagi na zawarte w niej niedozwolone klauzule umowne, tj. postanowienia zawarte w **§ 1 ust. 1 zd. 2, § 2 ust.4, § 5 ust.1, § 5 ust. 8, § 9 ust. 4**. Powyższe kwestionowane postanowienia zdaniem powodów:

zostały jednostronnie ukształtowane przez bank, a następnie narzucone powodom we wzorcu umowy,

powodowie nie mieli rzeczywistego wpływu na treść postanowień wzorca umownego,

nie regulują głównych świadczeń stron umowy kredytu, bowiem dotyczą jedynie zasad określania kursów kupna waluty, który wykorzystywany jest do arbitralnego, zawyżonego określania przez bank wysokości kwoty zobowiązania powodów,

nie są jednoznaczne, gdyż nie precyzują żadnych obiektywnych, sprawdzalnych kryteriów, przesłanek, warunków ani czynników, które miałyby wpływać na określenie przez bank wysokości kursów walut,

są sprzeczne z dobrymi obyczajami, rażąco godząc w równowagę kontraktową poprzez przyznanie bankowi uprawnienia do jednostronnego, swobodnego kształtowania kursów kupna waluty,

rażącą naruszają interes konsumenta obciążając powodów w całości ryzykiem kursowym waluty na wolnym rynku, ale również ryzykiem całkowicie dowolnego, arbitralnego kształtowania kursu kupna waluty przez bank,

mają charakter blankietowy,

nie mogły być przez nikogo poza bankiem w żaden sposób zweryfikowane w zakresie zasad, wg których następuje ustalenie kursów walut.

Powodowie podnosili, iż kwestionowane postanowienia umowne są sprzeczne z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszają interes powoda będącego konsumentem, gdyż powodują rażąco dysproporcję praw i obowiązków umownych na niekorzyść konsumenta, jak również są nietransparentne. Jak wynika z kwestionowanych regulacji wzorca umowy, sposób ustalenia wartości kursu waluty (...) podawanych w Tabeli banku nie został w żaden sposób określony, postanowienia te są zatem całkowicie niejednoznaczne i nieprzejrzyste.

Powodowie wskazali ponadto, iż w przedmiotowej umowie połączono stosunek prawny umowy kredytu określony w art. 69 prawa bankowego (a więc umowę nazwaną) z klauzulą indeksacyjną, o jakiej mowa w art. 358¹§ 2 k.c. W ocenie strony powodowej indeksacja kursem (...) kwoty PLN w umowie kredytowej objętej pozwem jest sprzeczna z właściwością (naturą) stosunku prawnego, prowadzi do obejścia ustawy prawo bankowe oraz sprzeczności umowy z zasadami współżycia społecznego. Wprowadzenie indeksacji zobowiązania pozwanego kursem (...) i świadczenia powodów kursem (...), wprowadziło do umowy elementy niedoregulowane, nieweryfikowalne, która prowadzi do uznania, iż powyższa umowa jest dotknięta nieważnością. W ocenie powodów taka konstrukcja umowy prowadzi do wniosku, iż jest to umowa nienazwana i nie jest to umowa kredytu w rozumieniu art. 69 prawa bankowego.

(k. 3-18)

Pozwany (...) Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w K., reprezentowany przez pełnomocnika adwokata M. O., nie uznał żądania pozwu i wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów procesu. Pozwany zakwestionował roszczenie tak co do zasady, jak i wysokości. W pierwszej kolejności pozwany podniósł zarzut braku interesu powodów do wytoczenia powództwa o ustalenie nieważności umowy pożyczki oraz zarzut przedawnienia roszczenia powodów o zapłatę za okres dziesięciu lat przed wytoczeniem powództwa.

Pozwany podniósł, iż brak jest podstaw do stwierdzenia nieważności łączącej strony umowy kredytu hipotecznego. W ocenie pozwanego kwestionowane postanowienia umowy nie stanowią niedozwolonych postanowień umownych, gdyż nie kształtują praw i obowiązków konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. W szczególności powodowie godzili się na zbliżony rzeczywisty przelicznik kredytu na (...), a przy zastosowaniu kursu NBP wysokość ich nadpłaty byłaby nieznaczną, zatem brak jest podstaw, że zostali pokrzywdzeni przez powyższe postanowienia umowne.

Powodowie, w ocenie pozwanego, rozumieli ryzyko, jakie wiąże się z zaciągnięciem kredytu indeksowanego kursem waluty i ryzyko to akceptowali, zaś sam mechanizm indeksacji został dokładnie opisany w umowie - § 1 ust. 1, § 2 ust. 4 i § 5 ust. 1. Postanowienia te były także ujęte we wzorze przekazany powodom przed zawarciem umowy kredytu, mogli więc zapoznać się z mechanizmem indeksacji przed zaciągnięciem zobowiązania.

Pozwany wskazał, iż kurs (...) był ustalany przez pozwanego w sposób obiektywny i niedyskrecjonalny, a prawnie wiążący kurs średni tej waluty ustalany jest przez NBP na podstawie ustaleń dokonywanych m.in. przez pozwanego.

Pozwany wskazał również, iż wszelka argumentacja powodów dotycząca niezgodności mechanizmu indeksacji z prawem, stoi w oczywistej sprzeczności z art. 69 ust. 2 i 3 Prawa bankowego, który wprost dopuszcza udzielanie kredytów indeksowanych i określa elementy konieczne dla takich umów. Prawo bankowe w art. 69 ust. 2 pkt 4a zaś wprost potwierdza, iż umowy te są umowami kredytowymi. Przepisy te stosowane są również do umów o pożyczkę. Pozwany podnosi, że roszczenie Powodów w zakresie, w jakim dotyczy zwrotu rat czy też nadpłat rat spłaconych w okresie poprzedzającym 10 lat przed złożeniem pozwu, jest przedawnione. Przedawnienie dotyczy zatem okresu od dnia spłaty pierwszej raty, tj. 5 lutego 2009 r., do dnia przypadającego na 10 lat przed wpływem powództwa do sądu. Przedawnienie dotyczy zatem okresu od dnia spłaty pierwszej raty do dnia przypadającego na 10 lat przed wpływem powództwa do sądu.

(k. 99-124)

W piśmie procesowym z dnia 22 sierpnia 2023 roku pozwany podnosił ewentualny, tj. na wypadek uznania przez Sąd wierzytelności powodów za zasadne, **zarzut potrącenia**

wierzytelności pozwanego o zapłatę kwoty 150.000 zł, wymagalnej od dnia 15 sierpnia 2023 r., będącej niesporną między stronami oraz udowodnionej dokumentami przedłożonymi wraz z poprzednimi pismami procesowymi oraz niniejszym pismem procesowym, z wierzytelnościami powodów w łącznej wysokości 161.557,74 zł stanowiącymi sumę zapłaconych przez powodów rat w czasie wykonywania Umowy kredytu zgodnie z jej zapisami dochodzonymi w niniejszym procesie, ponadto, na wypadek nieuwzględnienia przez Sąd ewentualnego zarzutu potrącenia oraz uznania umowy za nieważną, podnoszą zarzut zatrzymania co do kwoty 150.000 zł i na zasadzie wniosku ewentualnego wnoszą, aby Sąd zamieścił w wyroku zasądzającym, zgodnie z żądaniem pozwu, zastrzeżenie uzależniające wykonanie tego obowiązku przez pozwanego od jednoczesnego spełnienia świadczenia zwrotnego przez powodów w postaci zwrotu wypłaconego kapitału .

Podnosił **ewentualny zarzut zatrzymania** wierzytelności powodów w ten sposób, że do momentu zaoferowania przez powodów zwrotu wypłaconego przez pozwanego kapitału lub zabezpieczenia jego zwrotu, pozwany nie będzie miał obowiązku zwrotu wypłaconych przez kredytobiorców rat, których dochodzą w niniejszym postępowaniu .

(k.245-252)

Na rozprawie w dniu 16 października 2023 roku pełnomocnicy stron poparli swoje stanowiska w sprawie.

(k.281)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Na podstawie wzorca Umowy o Mieszkaniowy Kredyt Budowlano-Hipoteczny w złotych indeksowany kursem (...) powodowie, działający jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c., zawarli z pozwanym, w ramach prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, w dniu 04.12.2008r., umowę nr (...), w wykonaniu której pozwany udzielił kredytu w złotych waloryzowanego kursem (...) w wysokości **150.000,00** złotych.

(dowód: umowa kredytu nr (...) zawarta w dniu 4 grudnia 2008 roku **k.32-38**)

Zasady ustalania zobowiązania kredytobiorców zostały ujęte w następujących postanowieniach przedmiotowej umowy kredytu :

§ 1 ust. 1 zd. 2 umowy, zgodnie z którym: równowartość wskazanej kwoty w walucie (...) zostanie określona na podstawie gotówkowego kursu kupna (...) Banku z dnia wypłaty (uruchomienia) pierwszej transzy kredytu (kurs notowany z pierwszej tabeli kursowej Banku – tabela A z tego dnia) i zostanie podana w harmonogramie spłaty;

§ 2 ust. 4 umowy, zgodnie z którym: kredyt zostanie uruchomiony w złotych, a jego równowartość w walucie (...) ustalona zostanie wg kursu kupna określonego w § 1 ust. 1, w dniu uruchomienia kredytu ;

§ 5 ust. 1 zd. 1 i 2 umowy, zgodnie z którym: kredytobiorca zobowiązuje się do spłaty kredytu wraz z odsetkami oraz innymi zobowiązaniami wynikającymi z umowy pożyczki. Kredyt, odsetki oraz inne zobowiązania będą spłacane z złotych jako równowartość raty w (...) przeliczonej wg gotówkowego kursu sprzedaży (...) Banku z dnia wymagalności raty (kurs notowany z pierwszej tabeli kursowej Banku – tabela A z tego dnia). Inne zobowiązania wynikające z umowy wyrażone w złotych będą płatne w złotych;

§ 5 ust. 8 umowy wartość przedterminowej spłaty, o której mowa w ust. 8 obliczane jest wg kursu sprzedaży (...) określonego w ust.1, ustalonego w dniu przedterminowej spłaty kredytu lub jej części;

§ 9 ust. 4 umowy podczas przewalutowania przeliczeniu ulega całkowite saldo zobowiązań kredytobiorcy wobec banku przy zastosowaniu kursu sprzedaży (...) określonego w § 5 ust. 1, ustalonego w dniu przewalutowania.

Przedmiotowa umowa została zawarta z wykorzystaniem wzorca umownego stworzonego przez pozwanego.

(dowód: umowa kredytu nr (...) zawarta w dniu 4 grudnia 2008 roku **k.32-38**)

Kwota kredytu udzielonego stronie powodowej została wypłacona w kwocie 150.000,02 złotych.

(dowód: zaświadczenie z Banku z dnia 6 marca 2023 roku **k.40, 40 v.,)**

Pismem z dnia 28 marca 2023 roku kredytobiorcy skierowali do Banku wezwanie, żądając jednocześnie z tego tytułu zwrotu kwoty 161.557,74 zł (sto sześćdziesiąt jeden tysięcy pięćset pięćdziesiąt siedem 74/100) . Wskazana kwota została pobrana przez Bank w związku z występującymi w umowie niedozwolonymi postanowieniami.

(dowód: wezwanie do zapłaty z dnia 28 marca 2023 roku **k.45)**

Powodowie byli zainteresowani kredytem złotówkowym, na budowę i wykończenie budynku. Okazało się, że nie mieli zdolności kredytowej, aby uzyskać kredyt w oczekiwanej wysokości w PLN. Taką informację uzyskali w bankach. Udali się do doradcy finansowego. Doradca poinformował ich natomiast, iż w zasadzie jedyną i najkorzystniejszą ofertą będzie udzielony przez pozwanego kredyt hipoteczny w (...).

Powodowie nie mieli możliwości indywidualnego negocjowania umowy. Umowa była przygotowana na formularzu. Przy podpisywaniu umowy nie uzyskali informacji o ryzyku kursowym. Nie mieli świadomości, że wzrost kursu (...) spowoduje nie tylko wzrost raty odsetkowej, ale także kapitałowej. Przedstawiciel banku zapewnił ich, że frank szwajcarski jest stabilną walutą, że wahania kursu mogą być minimalne.

Powodowie spłacają kredyt w złotychkach.

(dowód: nagranie audio-video z dnia 16 października 2023 roku zeznania powódki 00:19:14 - 00:29:49 k.282, 282 v., zeznania powoda 00:29:49-00:31:39 k.282 v.,)

Dokonując powyższych ustaleń faktycznych Sąd oparł się przede wszystkim na przedłożonych przez stronę powodową dokumentach, tj. umowie kredytu i zeznaniach powodów .

Dokonując ustaleń faktycznych Sąd pominął, przeprowadzony na piśmie dowód z zeznań świadków P. J. i R. G., pracowników centrali pozwanego Banku umowy jako nieistotny dla rozstrzygnięcia sprawy. Świadkowie ci nie uczestniczyli w żadnym w zakresie w procedurze udzielania kredytu powodom i zaprezentowali tylko teoretyczną wiedzę dotyczącą tego, jak powinna wyglądać procedura udzielania kredytów indeksowanych.

Sąd pominął dowód z opinii biegłego jako nieistotny.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo zasługuje na uwzględnienie w zakresie ustalenia nieważności umowy kredytu zaś podlega oddaleniu w zakresie zapłaty z uwagi na podniesiony zarzut potrącenia.

Bezspornym w niniejszej sprawie jest, iż dniu 8 października 2008 r., B. Z. i P. Z. zwani dalej: (Kredytobiorcy) działając jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c. zawarli z (...) Bankiem (...) S.A. z siedzibą w K. (zwany dalej: Kredytodawca) działającym jako przedsiębiorca w rozumieniu art. 43¹ k.c. umowę o kredyt hipoteczny nr (...) (dalej: umowa) na kwotę **302 800,80 zł** (tak § 1 ust. 1 umowy). Wskazana powyżej kwota kredytu została przeznaczona m.in. na spłatę kredytu hipotecznego w Banku (...) (o czym świadczy § 1 ust. 3 umowy). W treści umowy znajdują się zapisy dotyczące w szczególności: kwoty i przeznaczenia kredytu (tak § 1 umowy), wypłaty kredytu (tak § 2 umowy), oprocentowania i marży (tak §3 umowy), spłaty kredytu (tak § 4 umowy), zabezpieczenia (tak § 9 umowy), oświadczeń Kredytobiorców (tak § 7 umowy), opłat, prowizji oraz kosztu kredytu (tak § 10 umowy).

Umowa o kredyt hipoteczny nr (...) zawarta pomiędzy stronami była umową kredytu tzw. indeksowanego. Umowa kredytu indeksowanego stanowi szczególny rodzaj umowy bankowej, w której kredyt zostaje udzielony i wypłacony w walucie polskiej, a rozliczany w walucie obcej. Strony umawiają się bowiem, że kwota kapitału kredytu wyrażona początkowo w walucie polskiej zostanie – w drodze indeksacji – przeliczona na walutę obcą i oprocentowana w sposób właściwy dla tej waluty. W związku z tym w miejsce pierwotnego zobowiązania do zwrotu wskazanej w umowie kwoty wyrażonej w złotych, powstaje zobowiązanie do zwrotu równowartości tej kwoty w walucie indeksacji. Zobowiązanie kredytobiorcy stanowi kwota wyrażona w walucie obcej i od tej kwoty naliczane są należne bankowi odsetki.

Powodowie wskazali, iż tak skonstruowana umowa jest nieważna z uwagi na jej sprzeczność z art. 69 Prawa bankowego i art. 358¹ k.c. Zarzucali ponadto, że wprowadzony do umowy mechanizm indeksacji stanowi niedozwoloną klauzulę umowną. Powodowie w związku z nieważnością umowy kredytu, wobec uznania, iż po wyeliminowaniu klauzul przeliczeniowych umowa nie może być wykonywana, żądali zwrotu jako nienależnego świadczenia części kwoty przekazanej na rzecz pozwanego z tytułu spłaty rat kapitałowo-odsetkowych.

Pozwany Bank nie kwestionował faktu zawarcia z powodami umowy kredytu hipotecznego indeksowanego do (...) oraz posiadania przez nich statusu konsumentów. Negował jednak niedozwolony charakter mechanizmu indeksacji przewidzianego w umowie.

Dokonując oceny zasadności tak sprecyzowanego powództwa należy odnieść się do istoty łączącego strony stosunku prawnego wynikającego z umowy o kredyt indeksowany.

Sąd podziela podniesiony przez stronę powodową zarzut sprzeczności umowy kredytu indeksowanego z właściwością (naturą) stosunku prawnego i zasadami współżycia społecznego. W przedmiotowej umowie połączono stosunek

prawny wynikający z art. 69 Prawa bankowego – regulacja umowy kredytu z klauzulą denominacyjną określoną w art. 358¹ § 2 k.c. (zgodnie z art. 78 prawa bankowego do umów pożyczki pieniężnej stosuje się odpowiednio przepisu dotyczące kredytu) Sprzeczne z właściwością - naturą stosunku zobowiązaniowego są zasady ustalania zobowiązania kredytobiorcy oraz zasady ustalania jego świadczenia. Zasadnie wskazują powodowie, iż wprowadzenie indeksacji do umowy kredytu doprowadziło do umieszczenia w umowie elementów niedoregulowanych, nieweryfikowanych, co musi prowadzić do uznania tak skonstruowanej umowy za nieważną. W przedmiotowej umowie kwota kredytu dla pozwanego stanowi inną wartość i jest określona inną walutą niż kwota kredytu dla konsumenta. Kwota kredytu dla pozwanego jest określona nominalnie w (...) i znana w momencie podpisywania umowy. Kwota kredytu - zobowiązanie konsumenta została jedynie pośrednio uregulowana w umowie (poprzez odwołanie do kursu kupna (...) z tabeli kursowej banku), jest określona w (...), nie jest znana w momencie podpisania umowy oraz nie wyznacza realnego maksymalnego pułapu wysokości zobowiązania kredytobiorcy w zakresie kwoty kapitału. Ostateczna wartość majątkowa zobowiązania kredytobiorcy jest określona dopiero w chwili spłaty kredytu. W rzeczywistości zatem konsument nie zna wysokości swojego zobowiązania nie tylko w momencie podpisania umowy, ale także w momencie wypłaty transz kredytu i określenia kwoty zadłużenia w (...). Podanie kwoty zadłużenia w (...) nie oznacza bowiem, że konsument wiedział do czego jest zobowiązany. Mógł bowiem wykonywać to zobowiązanie jedynie przez zapłatę w PLN, która jest zmienna w czasie w zależności od kursu (...), ale też zależna od wyznaczonego przez bank kursu w Tabeli kursowej. Wobec powyższego Sąd uznał, iż przedmiotowa umowa nie określa zobowiązania kredytobiorcy, rzeczywistej kwoty kredytu, waluty kredytu i zasad spłaty kredytu. Powoduje to, iż umowa o kredyt indeksowany do (...) prowadzi do obejścia przepisów prawa bankowego, w szczególności art. 69 Prawa bankowego.

Ocena zasadności powództwa w niniejszej sprawie wymaga oceny zapisów umowy zawierających klauzule przeliczeniowe (**§ 1 ust. 1 zd. 2, § 2 ust. 4, § 4 ust. 1, § 4 ust. 9 i § 8 ust. 4**) w kontekście normy art. 385¹ § 1 k.c. Zgodnie z powyższym przepisem postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenie stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Zgodnie z zapisem § 2 powyższego przepisu jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie.

Powyzsza regulacja prawna winna być przy tym interpretowana w sposób zgodny z prawem wspólnotowym, tj. przede wszystkim z Dyrektywą Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. U. UE L 1993/95/29). Z art. 3 i 5 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, a także z pkt 1 lit j i l oraz pkt 2 lit. b i d załącznika do tej dyrektywy wynika, że „do celów przestrzegania wymogu przejrzystości zasadnicze znaczenie ma kwestia, czy umowa wskazuje w sposób przejrzysty powody i specyfikę mechanizmu przeliczania waluty obcej, a także związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak aby konsument mógł przewidzieć, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tego faktu konsekwencje ekonomiczne”. Zwrot „w innych warunkach” oznacza, że w momencie zawarcia umowy, konsument powinien móc przewidzieć to, co będzie w momencie spłaty poszczególnych rat miesięcznych. Ocena świadomości konsumenta przy zawieraniu umowy jest możliwa jedynie w ramach kontroli incydentalnej, a wszelkie wątpliwości co do spełnienia przez bank wymogu przejrzystości powinny być interpretowane na korzyść konsumenta.

W świetle powyższych regulacji, aby określone postanowienie umowy mogło zostać uznane za „niedozwolone postanowienie umowne” (abuzywne, czy też nieuczciwe w rozumieniu dyrektywy 93/13), spełnione muszą zostać następujące warunki: 1) zawarcie umowy z konsumentem, 2) brak indywidualnego uzgodnienia postanowienia umownego, 3) postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, 4) postanowienie sformułowane w sposób jednoznaczny nie dotyczy „głównych świadczeń stron”.

Dokonując analizy łączącej strony umowy kredytu w ocenie Sądu należy przyjąć że z uwagi na to, iż w wykonaniu opisanej wyżej umowy nie doszło do transferu wartości dewizowych, umowy łączącej strony nie można określić, jako umowy o kredyt walutowy. **Kredyt udzielony powodom był kredytem indeksowanym.** Kwota kredytu obejmowała **302.800,80 zł.** Pozwany przekazał powodom wskazaną kwotę PLN, stanowiącą równowartość określonej ilości franków szwajcarskich. Wartość ta była ustalona w odniesieniu do ceny franka szwajcarskiego obowiązującej w banku w dniu wypłaty kredytu. Powodowie mieli natomiast spłacać kredyt w złotych, według ceny sprzedaży franka szwajcarskiego, obowiązującej w banku w dniu wpłacenia konkretnej raty. Wartość kredytu wyrażona została w PLN i przeliczona na walutę (...). Włączenie do postanowień umowy kredytu klauzul waloryzacyjnych skutkowało tym, że wysokość zobowiązania powodów (wyrażonego w walucie polskiej) została zmodyfikowana innym miernikiem wartości, przełamując zasady takie, jak nominalizm i określoność świadczenia. Uruchomienie kredytu nastąpiło w złotych polskich według kursu kupna, natomiast spłata kredytu ustalana była w oparciu o kurs sprzedaży. Zdaniem Sądu, takie zastrzeżenie zawarte w umowie stanowi nadto rodzaj ukrytej prowizji banku. Kredytobiorca, zaciągając i spłacając kredyt, nawet tego samego dnia i przy niezmiennym kursie waluty, zobowiązany byłby bowiem do spłaty wyższej kwoty, aniżeli pożyczony. Przyjęte w umowie stron klauzule przeliczeniowe nie wskazywały przy tym obiektywnych czynników ustalania kursu walutowego.

Bezspornym jest przy tym okoliczność, że powodowie zawierając umowę kredytową był konsumentem według art. 22¹ k.c.

Z okoliczności zawarcia umowy wynika, iż postanowienia umowy zawierające mechanizm przeliczeniowy nie zostały indywidualnie uzgodnione z kredytobiorcami. Umowę zawarto jako ramową, z wykorzystaniem wzorca banku. Sporne klauzule nie były przedmiotem negocjacji. Tymczasem kształtują prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy, rozumiane, jako nieusprawiedliwiona dysproporcja praw i obowiązków. Zachowania stron stosunku prawnego, także w fazie poprzedzającej zawarcie umowy, powinny zaś uwzględniać takie wartości, jak: uczciwość, zaufanie, lojalność, rzetelność. Im powinny odpowiadać postanowienia umów, które kształtują prawa i obowiązki konsumenta. Cytowane wyżej klauzule nie pozwalają na realizację takich wartości (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 26 lipca 2017r., I ACa 143/17).

Sąd podziela przy tym w pełni argumentację zawartą w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2019r. w sprawie II CSK 19/18, gdzie Sąd Najwyższy wskazał, iż: „przyjmuje się, że postanowienie umowne jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, jeżeli kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy, słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby takie postanowienie w drodze negocjacji indywidualnych. Natomiast w celu ustalenia, czy klauzula rażąco narusza interesy konsumenta, należy wziąć przede wszystkim pod uwagę, czy pogarsza ona jego położenie prawne w stosunku do tego, które, w braku odmiennej umowy, wynikałoby z przepisów prawa, w tym dyspozytywnych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2). Rażąco naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję, na niekorzyść konsumenta praw i obowiązków wynikających z umowy, skutkujące niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelne traktowanie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, nie publ., z dnia 15 stycznia 2016 r., I CSK 125/15, OSNC -ZD 2017, nr 1, poz. 9; z dnia 27 listopada 2015 r., I CSK 945/14, nie publ., z dnia 30 września 2015 r., I CSK 800/14, nie publ., z dnia 29 sierpnia 2013 r. I CSK 660/12, nie publ.). Sporna umowa kredytu została zawarta przed zmianą ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. -Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz. U. z 2018 r., poz. 2187) dokonaną ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. (Dz. U. Nr 165, poz.984), którą wprowadzono uregulowania, iż umowa o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, powinna zawierać szczegółowe zasady określenia sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo -odsetkowych oraz zasady przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu (art. 69 ust. 2 pkt 4a pr. bank.) oraz, że w przypadku takich umów kredytu, kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo-odsetkowych bezpośrednio w tej walucie (art. 69 ust. 3 pr. bank.). W kredycie denominowanym kwota kredytu jest wyrażona w walucie obcej, a zostaje wypłacona w walucie krajowej według klauzuli umownej opartej na kursie kupna waluty obcej obowiązującym w dniu uruchomienia

kredytu, zaś w przypadku kredytu indeksowanego, kwota kredytu jest podana w walucie krajowej, ale zostaje przeliczona na walutę obcą według klauzuli umownej opartej również na kursie kupna tej waluty obowiązującym w dniu uruchomienia kredytu. W obu rodzajach kredytu kredytobiorca jest zobowiązany spłacać raty w walucie krajowej na podstawie klauzuli przeliczeniowej zgodnie z bieżącym kursem sprzedaży waluty obcej określonym przez bank-kredytodawcę. W orzecznictwie Sądu Najwyższego w odniesieniu do kredytów zawieranych przed tą nowelizacją prawa bankowego zostało już wyjaśnione, że dopuszczalne jest zaciągnięcie zobowiązania kredytowego w walucie obcej z równoczesnym zastrzeżeniem, że wypłata i spłata kredytu będzie dokonywana w walucie krajowej, z tym że tego rodzaju zastrzeżenie dotyczy wyłącznie sposobu wykonania zobowiązania, a zatem nie powoduje zmiany waluty wierzytelności (por. wyrok z dnia 25 marca 2011 r., IV CSK 377/10, nie publ. oraz z dnia 29 kwietnia 2015 r., VCSK 445/14, nie publ.). Jednak mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, który pozostawia bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. (por. wyrok z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, nie publ.). Do celów przestrzegania przez przedsiębiorcę w stosunku do konsumenta wymagania przejrzystości zasadnicze znaczenie ma to, czy umowa wskazuje w sposób jednoznaczny powody i specyfikę mechanizmu przeliczania waluty, tak by konsument mógł przewidzieć, na podstawie transparentnych i zrozumiałych kryteriów, wynikające dla niego z tego faktu konsekwencje ekonomiczne (zob. uzasadnienie wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 30 kwietnia 2014 r., nr C -26/13, sprawa Árpád Kásler, Hajnalka Káslernè Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt). Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy indeksacja prowadząca do zmiany wysokości świadczenia zobowiązanego stanowi w istocie wariant waloryzacji sądowej, mają zatem zastosowania do niej przesłanki określone w art. 358¹ § 3 k.c. nakazujące rozważenie interesów stron i zasad współzycia społecznego w określaniu zmiany wysokości umownego świadczenia (por. uzasadnienie wyroku z dnia 1 marca 2017r., IV CSK 285/16, nie publ.).”

W ocenie Sądu nie można uznać za zgodnego z wymogami dobrej wiary postanowienia umowy stanowiącego podstawę do obciążenia ryzykiem kursowym kredytobiorcę, jeżeli taki kredytobiorca poprzez treść projektu umowy: nie został uświadomiony, że ze skorzystaniem z kredytu wiąże się nieograniczone i nieprzewidywalne ryzyko kursowe, które może doprowadzić do sytuacji, gdy spłata kredytu będzie przerastać możliwości ekonomiczne kredytobiorcy; nie zapoznał się z symulacją obrazującą wzrost kosztów obsługi spłaty kredytu i samego zadłużenia kredytowego w sytuacji silnej deprecjacji złotówki i wzrostu oprocentowania, aby mógł sobie uświadomić – w oparciu o konkretne liczby i kwoty – jakie grozić mu będzie zadłużenie oraz koszty obsługi spłaty kredytu w przypadku „zmaterializowania się” ryzyka kursowego.

Treść łączącej strony umowy nie spełnia powyższych wymogów. Powodowie wprawdzie podpisali oświadczenie, że są świadomi ryzyka kursowego, związanego ze zmianą kursu waluty (...) w stosunku do złotego, w całym okresie kredytowania i akceptują to ryzyko. Jednakże powyższego zapisu nie można uznać za informację, która rzeczywiście uświadamiałaby powodów jako kredytobiorcom skalę ryzyka kursowego i wpływ znaczącego wzmocnienia się waluty (...) i wzrostu oprocentowania na wysokość zadłużenia, rat kredytowych i obsługi spłaty kredytu.

Rażące naruszenie interesów konsumenta wynika natomiast przede wszystkim z nierównomiernego rozłożenia ryzyka kursowego, przejawiającego się w przerzuceniu praktycznie całego ryzyka na pozwanych jako kredytobiorców, co było generowane przez klauzule wyliczające należności. Na skutek tych postanowień wymagalne należności powodów zostały uzależnione od bieżącego kursu (...). Powodowie zostali wystawieni na nieograniczone ryzyko kursowe, podczas, gdy ryzyko kursowe Banku, gdyby nawet nie zabezpieczył się przed nim, co najwyżej teoretycznie ograniczało się do spadku kursu (...)/PLN do poziomu zerowego.

W świetle przedstawionej powyżej argumentacji należy wskazać, iż o niedozwolonym charakterze klauzul przeliczeniowych świadczy nie tylko arbitralne prawo Banku do ustalania przez siebie kursów (...)/PLN, ale przede wszystkim przerzucenie na powodów ryzyka kursowego, o którego potencjalnych negatywnych skutkach i ich skali oraz prawdopodobieństwie wystąpienia, powodowie nie zostali uświadomieni przez Bank.

Mając powyższe na uwadze Sąd uznał, iż zawarte w zapisach **§ 1 ust. 1 zd. 2, § 2 ust. 4, § 4 ust. 1, § 4 ust. 9 i § 8 ust. 4** postanowienia określające klauzule przeliczeniowe są niedozwolonymi postanowieniami umownymi w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Wobec powyższego należy rozważyć, jaki skutek dla ważności umowy ma wyeliminowanie powyższych klauzul przeliczeniowych, czy łącząca strony umowa kredytu pozbawiona klauzul waloryzacyjnych może nadal skutecznie funkcjonować w obrocie. Odwołując się do orzecznictwa (...), w tym wyroku z dnia 3 października 2019r. w sprawie C-260/18 (K. D. i J. D. przeciwko Raiffeisen Bank, pkt 59-61) należy wskazać, iż zgodnie z dotychczasową linią orzecznictwa, uzupełnienie umowy o postanowienia wywodzone z ogólnych reguł prawa cywilnego jest niedopuszczalne. Wypełnienie luki powstałej po eliminacji nieuczciwych postanowień umownych jest możliwe tylko i wyłącznie, gdy zostaną spełnione kumulatywnie następujące warunki : brak uzupełnienia umowy prowadzi do upadku całej umowy, upadek umowy byłby niekorzystny dla konsumenta, istnieją przepisy dyspozytywne, które określają, jaki sposób ustawodawca uznał za modelowe ukształtowanie praw i obowiązków stron danego stosunku prawnego, a uregulowanie takie korzysta z domniemania uczciwości. W ocenie Sądu przedmiotowa umowa kredytowa pozbawiona mechanizmu indeksacji jest umową, która nie może nadal skutecznie funkcjonować w obrocie. Podzielając argumentację zawartą w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019r. (V CSK 382/18), należy wskazać, iż zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej klauzule kształtujące mechanizm indeksacji, określają główne świadczenie kredytobiorcy. Indeksacja jest elementem przedmiotowo istotnym dla tego rodzaju umów.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, zaś kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. W ocenie Sądu zasadnym jest przyjęcie, że opisane wyżej klauzule waloryzacyjne (odniesienie do innej waluty) i tzw. spready (różne kursy tej waluty) „określają główne świadczenia stron” umowy kredytu bankowego (indeksowanego) w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Odnoszą się one bowiem bezpośrednio elementów przedmiotowo istotnych umowy kredytu bankowego. Odwołując się do argumentacji przedstawionej w uzasadnieniu przywołanego powyżej orzeczenia Sądu Najwyższego o zaniknięciu ryzyka kursowego można mówić, gdy na skutek eliminacji niedozwolonych klauzul kształtujących mechanizm indeksacji, dojdzie do przekształcenia kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej w zwykły (tzn. nieindeksowany) kredyt złotowy, oprocentowany wg stawki powiązanej ze stawką LIBOR. Jednakże tak daleko idące przekształcenie umowy prowadzi do powstania umowy o odmiennej istocie i charakterze. Oznacza to, że po wyeliminowaniu klauzul indeksacyjnych, utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za jej całkowitą nieważnością.

Stwierdzenie abuzywności postanowień umownych powoduje zatem, w ocenie Sądu, że przedmiotowa umowa jest nieważna ex tunc i ex lege. Eliminacja ze stosunku prawnego postanowień uznanych za abuzywne prowadzi bowiem do zniweczenia całego stosunku prawnego.

Powodowie mają interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności łączącej ich z pozwanym umowy pożyczki, niezależnie od zasadności zgłoszonego żądania zasądzenia zwrotu nienależnego świadczenia. Powodowie mają przy tym świadomość skutków prawnych i finansowych stwierdzenia nieważności umowy. Strony łączy bowiem stosunek prawny o charakterze długoterminowym, który nie został jeszcze, zgodnie z jego treścią wykonany. Stwierdzenie nieważności umowy przesądza w sposób ostateczny o braku obowiązku spełniania świadczeń na rzecz banku w przyszłości, daje zatem podstawę do zaprzestania spłaty kolejnych rat kredytu. Ustalające orzeczenie Sądu usuwa więc wątpliwości co do istnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy i zapobiega dalszemu sporowi o roszczenia Banku wynikające z umowy.

Mając powyższe na uwadze Sąd na podstawie art. 189 k.p.c. orzekł jak w punkcie pierwszym wyroku i stwierdził, że umowa mieszkaniowego kredytu hipotecznego nr (...) zawarta pomiędzy stroną powodową, a pozwaną dnia 8.10.2008 r. jest nieważna w całości .

Uznanie klauzul przeliczeniowych za postanowienia niedozwolone skutkuje uznaniem łączącej strony umowy za nieważną i koniecznością rozliczenia świadczeń wzajemnie spełnionych przez strony. Skutkiem uznania spornej umowy za nieważną jest obowiązek zwrotu przez obie strony tego, co sobie nawzajem świadczyły wobec odpadnięcia podstawy prawnej świadczenia – art. 410 k.c.

Powyższe roszczenie nie jest przedawnione. Skoro bowiem do zwrotu świadczeń spełnionych przez strony na podstawie umowy ma zastosowanie reżim zwrotu nienależnego świadczenia, dotyczy to także reguł przedawnienia roszczenia. W ocenie Sądu należy uznać, iż co do zasady termin przedawnienia roszczeń konsumentów może rozpocząć bieg dopiero po podjęciu przez kredytobiorcę wiążącej (świadomej, wyraźnej i swobodnej) decyzji o powołaniu się na całkowitą nieważność umowy. Powodowie podjęli taką decyzję ostatecznie w dniu wniesienia pozwu, wobec tego brak jest podstaw do uznania roszczenia za przedawnione.

Powodowie ostatecznie żądali zapłaty kwoty 161.557,74 zł (sto sześćdziesiąt jeden tysięcy pięćset pięćdziesiąt siedem 74/100) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 08.04.2023 roku do dnia zapłaty.

Jednocześnie jednak pozwany Bank podnosił **zarzut potrącenia** wierzytelności pozwanego o zapłatę kwoty 150.000 zł, wymagalnej od dnia 15 sierpnia 2023 r., z wierzytelnościami powodów w łącznej wysokości 161.557,74 zł stanowiącymi sumę zapłaconych przez powodów rat w czasie wykonywania Umowy kredytu zgodnie z jej zapisami dochodzonymi w niniejszym procesie, ponadto, na wypadek nieuwzględnienia przez tut. Sąd ewentualnego zarzutu potrącenia oraz uznania umowy za nieważną.

Wierzytelności stron nadają się do potrącenia stosownie do warunków z art. 498 § 1 k.c., stanowiącego: gdy dwie osoby są jednocześnie względem siebie dłużnikami i wierzycielami, każda z nich może potrącić swoją wierzytelność z wierzytelności drugiej strony, jeżeli przedmiotem obu wierzytelności są pieniądze lub rzeczy tej samej jakości oznaczone tylko co do gatunku, a obie wierzytelności są wymagalne i mogą być dochodzone przed sądem lub przed innym organem państwowym. Nie ulega wątpliwości, że w niniejszej sprawie przedmiotem obu wierzytelności jest kwota pieniężna, obie wierzytelności są wymagalne i – jak wyjaśniono wyżej – nie uległy przedawnieniu, w związku z czym mogą być dochodzone przed sądem.

Zgodnie z art. 499 k.c., potrącenia dokonuje się przez oświadczenie złożone drugiej stronie. Oświadczenie ma moc wsteczną od chwili, kiedy potrącenie stało się możliwe.

Pozwany złożył oświadczenie o potrąceniu wierzytelności w piśmie procesowym z dnia 22 sierpnia 2023 roku. Stosownie do art. 61 § 1 k.c., oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią.

Wobec powyższego należało uznać, iż oświadczenie o potrąceniu zostało skutecznie złożone wobec powodów. Sąd uznał za skuteczny zarzut potrącenia.

Wskutek potrącenia obie wierzytelności umarzają się nawzajem do wysokości wierzytelności niższej (art. 498 § 2 k.c.). Wierzytelność pozwanego była niższa od wierzytelności powodów w związku z czym powództwo o zapłatę podlegało uwzględnieniu w kwocie **11.557,74 złotych (jedenaście tysięcy pięćset pięćdziesiąt siedem 74/100)**.

W związku z powyższym, że powództwo o zapłatę nie zostało uwzględnione z uwagi na zarzut potrącenia **ewentualny zarzut zatrzymania** wierzytelności powodów w ten sposób, że do momentu zaoferowania przez powodów zwrotu wypłaconego przez pozwanego kapitału lub zabezpieczenia jego zwrotu, pozwany nie będzie miał obowiązku zwrotu wypłaconych przez kredytobiorców rat, których dochodzą w niniejszym postępowaniu stał się niezasadny i został oddalony.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 100 zdanie 1 k.p.c. i wzajemnie zniósł koszty, ponieważ uwzględnione zostało jedno z żądań zawartych w pozwie, zaś pozostałe zostały oddalone, a zatem stopień przegrania sprawy przez każdą ze stron jest porównywalny.

SSO Renata Lech

ZARZĄDZENIE

Odnotować zwrot akt w kontrolce terminowości sporządzania uzasadnień;

Odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi powodów;

Dnia 17 października 2022 roku

SSO Renata Lech